

El llenguatge

La tardor 23/XI/1980

Segons el Diccionari Fabra la tardor és l'estació de l'any compresa entre l'equinocci de setembre i el solstici de desembre I, en meteorologia, la part de l'any que comprèn els tres mesos de setembre, octubre i novembre. Vet aquí, doncs, un altre mot —com peix, estel, roca, etc— amb diversos significats anàlegs però no exactament coincidents; dit altrament, usat per certs especialistes amb una significació que no coincideix amb la que hom li atribueix generalment.

El filòleg Germà Colon, al seu volum El lèxic catalán en la Romania (Editorial Gredos, Madrid), dedica un estudi al concepte «tardor» en català, en el qual indica les diverses denominacions utilitzades en la nostra llengua per a designar-lo. Contràriament a les altres llengües romàniques, diu Colon, el català no ha conservat cap forma procedent del llatí «autumnus»: autumnus és exageradament culta i a penes usada (el darrer testimoni d'un text antic és de Felip de Malla). La forma normativa actual, tardor, continua dient Colon, és relativament moderna —totalment desconeguda en els textos medievals—, prové del nord del domini lingüístic, fou adoptada pel parlar de Barcelona a la segona meitat del segle passat i, a través de la llengua literària, conegué una gran expansió. Cap al sud de Barcelona la denominació més usual és primavera d'hivern (sa primavera de s'hivern a les Balears). D'altra banda, Colon assenyala que no són únicament les denominacions de la «tardor» que es manifesten vacil·lants sinó el concepte mateix, car hi ha èpoques en què no se l'esmenta en parlar de les estacions i es passa directament de l'estiu a l'hivern.

—Tota aquesta informació sobre el concepte «tardor» que hem intentat de resumir, troba una curiosa confirmació en un article de Rovira i Virgili, escrit entre 1924 i 1929, i recollit al volum Teatre de la ciutat (Barcino): «Senyor Hivern s'ha presentat». Rovira i Virgili sembla ignorar la forma tardor i usa primavera d'hivern, i si bé és cert —com tothom sap— que era tarragoní, quan va escriure aquest article ja devia viure a Barcelona des de feia vint anys. Però més que no pas l'ús d'aquesta denominació ens sembla interessant de posar en relleu la reducció que fa Rovira i Virgili del concepte, de «tardor», coincidint, doncs, amb l'explicació de Colon: «Generalment, la presentació d'aquest cavaller (de Senyor Hivern)... té lloc el mes de novembre. No hi fa res que el calendari no posi l'esdeveniment fins el dia 21 de desembre. Cap allà a Tots Sants acaba la primavera d'hivern...» Rovira i Virgili, que fa servir també la denominació migtemps, diu que les estacions no segueixen amb gaire fidelitat les indicacions convencionals del calendari. Com dèiem nosaltres al principi, certs mots tenen diversos significats anàlegs no exactament coincidents.

Albert Jané